

START:AV TAIKYMO GALIMYBĖS ASMENS SVEIKATOS PRIEŽIŪROS SRITYJE

VIRGINIJA KLIMUKIENĖ

KLINIKINIŲ IR SVEIKATOS PSICHOLOGŲ KONFERENCIJA – 2019,

BIRŠTONAS

KOKS PAAUGLYS PATENKA PAS PSICHOLOGĄ?

KOKS PAAUGLYS PATENKA PAS PSICHOLOGĄ?

- Turi elgesio, emocinių, bendravimo sunkumų šeimoje, mokykloje;
- Uždaras, liūdnas, jaučiasi vienišas, nepasitiki savimi;
- Sunkiai valdo savo pyktį, yra agresyvus;
- Vagiliauja iš parduotuvių, pažeidinėja viešąją tvarką;
- Atsisako lankyti mokyklą, praleidinėja pamokas, bėga iš namų;
- Vartoja psichoaktyvias medžiagas;
- Žalojasi arba turi minčių, ketinimų, bandymų nusižudyti;
- Išgyvena (išgyveno) tėvų skyrybas, artimo žmogaus (draugo) netektį;
- Patiria (patyrė) smurtą, patyčias, nepriežiūrą;
- Turi miego, valgymo sutrikimų;
-

PROBLEMOS ELGESIO LYGMENYJE

- Turi **elgesio**, emocinių, bendravimo sunkumų šeimoje, mokykloje;
- Uždaras, liūdnas, jaučiasi vienišas, nepasitiki savimi;
- Sunkiai valdo savo pyktį, yra **agresyvus**;
- Vagiliauja iš parduotuvių, **pažeidinėja** viešąją tvarką;
- Atsisako lankyti mokyklą, **praleidinėja** pamokas, **bėga** iš namų;
- Vartoja psichoaktyvias medžiagas;
- **Žalojasi** arba turi minčių, ketinimų, bandymų **nusižudyti**;
- Išgyvena (išgyveno) tėvų skyrybas, artimo žmogaus (draugo) netektį;
- Patiria (**patyrė**) smurtą, **patyčias**, **nepriežiūrą**;
- Turi **miego**, **valgymo** sutrikimų;
- ...

KAIP ĮVERTINTI TIKIMYBĘ, KAD ELGESYS (NE)PASIKARTOS ATEITYJE?

(rizikos vertinimas)

KAM REIKALINGAS RIZIKOS VERTINIMAS?

RIZIKOS VERTINIMAS ATLIEKAMAS RIZIKOS VEIKSNIŲ
PAGRINDU

- Statiški veiksniai
- Dinamiški veiksniai

NESTRUKTŪRUOTAS SPECIALISTO SPRENDIMAS

- Priklauso nuo:
- Vertintojo patirties; išsilavinimo; teorinės orientacijos;
- Surinktos anamnezės
- Atliekamas naudojant interviu ir stebėjimo metodus
- Pakankamai subjektyvus: skirtingi vertintojai gali pateikti skirtingą rezultatą
- Iki šiol pats populiariausias vertinimo būdas

STATISTINIS METODAS

- Principai perimti iš draudimo sferos;
- Objektyvus vertinimas;
- Nėra teorinio pagrindo, tik matematinis;
- Sudėtinga parengti normas (skirtingas elgesys, kultūra, kontekstas)
- Yra fiksuotas kiekis rizikos veiksnių, kuriuos atitinkant sukurtas algoritmas automatiškai paskaičiuoja rizikos lygį (ir įmokos dydį)
- Ar kiekybė visada nulemia rizikos dydį?

STRUKTŪRUOTAS SPECIALISTO SPRENDIMAS

- Alternatyva nestructūruotam specialisto vertinimui ir statistiniam metodui
- Yra tam tikras veiksmių rinkinys, tačiau jų svorį ir svarbą įvertina specialistas

STRUKTŪRUOTU SPECIALISTO SPRENDIMU GRĮSTAS RIZIKOS VERTINIMAS

R-P-A modelis (Andrews & Bonta, 2010)

- Rizikos principas
- Poreikių principas
- Atliepiamumo principas

SSS GRĮSTAS RIZIKOS VERTINIMAS

R-P-A MODELIS (ANDREWS & BONTA, 2010)

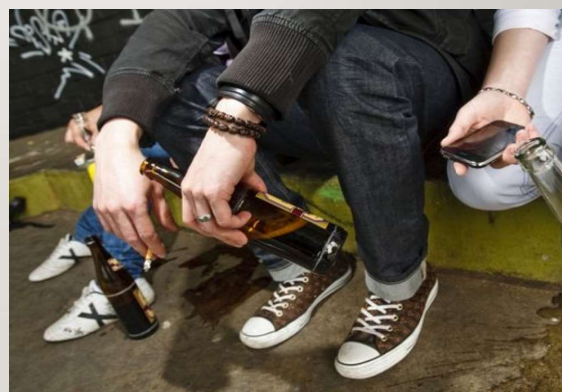
- Rizikos principas – intervencijų intensyvumas priklauso nuo rizikos lygio
- Poreikių principas
- Atliepiamumo principas

SSS GRĮSTAS RIZIKOS VERTINIMAS

R-P-A MODELIS (ANDREWS & BONTA, 2010)

- Rizikos principas
- Poreikių principas – intervencijos turi būti orientuotos į individualius (kriminogeninius) poreikius
- Atliepiamumo principas

SSS GRĮSTAS RIZIKOS VERTINIMAS

R-P-A MODELIS (ANDREWS & BONTA, 2010)

- Rizikos principas
- Poreikių principas
- **Atliepiamumo principas – intervencijos turi atitikti paauglio gebėjimus ir motyvaciją**

what are other words for responsivity?

sensitivity, perceptiveness, susceptibility, receptivity, photosensitivity, receptiveness

Thesaurus.p.lus

START:AV (VILJOEN et al., 2014)

START:AV (SHORT-TERM ASSESSMENT OF RISK AND TREATABILITY: ADOLESCENT VERSION)

Skirtas darbui su 14 – 17 metų paaugliais (abiejų lyčių)

Rekomenduoja vertinimą atlikti kas 90 dienų

Padeda nustatyti rizikos lygį:

- smurto, nesmurt. nusikaltimų, PAM vartojimo, savavališko nedalyvavimo,
- savižudybės, savižalojimo, nesirūpinimo savo sveikata, viktimizacijos

15 metų paauglys

- Praleidinėja pamokas arba pamokų metu nedirba, žaidžia telefonu. Neruošia namų darbų, neturi priemonių
- Rūko žolę, elektronines cigaretes
- Atsikalbinėja, keikiasi, neklauso
- Bėga iš namų (negrįžta laiku)
- Nesisveikina
- Skriaudžia jaunesnį brolių

INFORMACIJOS ŠALTINIAI

- Tėvai
- Mokyklos atstovai: direktorius, klasės auklėtojas, mokytojai, soc. pedagogas, psichologas, (ūkvedys, budėtojas ar valgyklos darbuotojai)
- Bendraamžiai: broliai / sesės, klasiokai, draugai, kartu būrelius lankantys vaikai
- Reikšmingi suaugę: treneriai, giminaičiai, kaimynai, draugų tėvai

• PATS PAAUGLYS

SUNKUMAI

Individualus lygmuo:

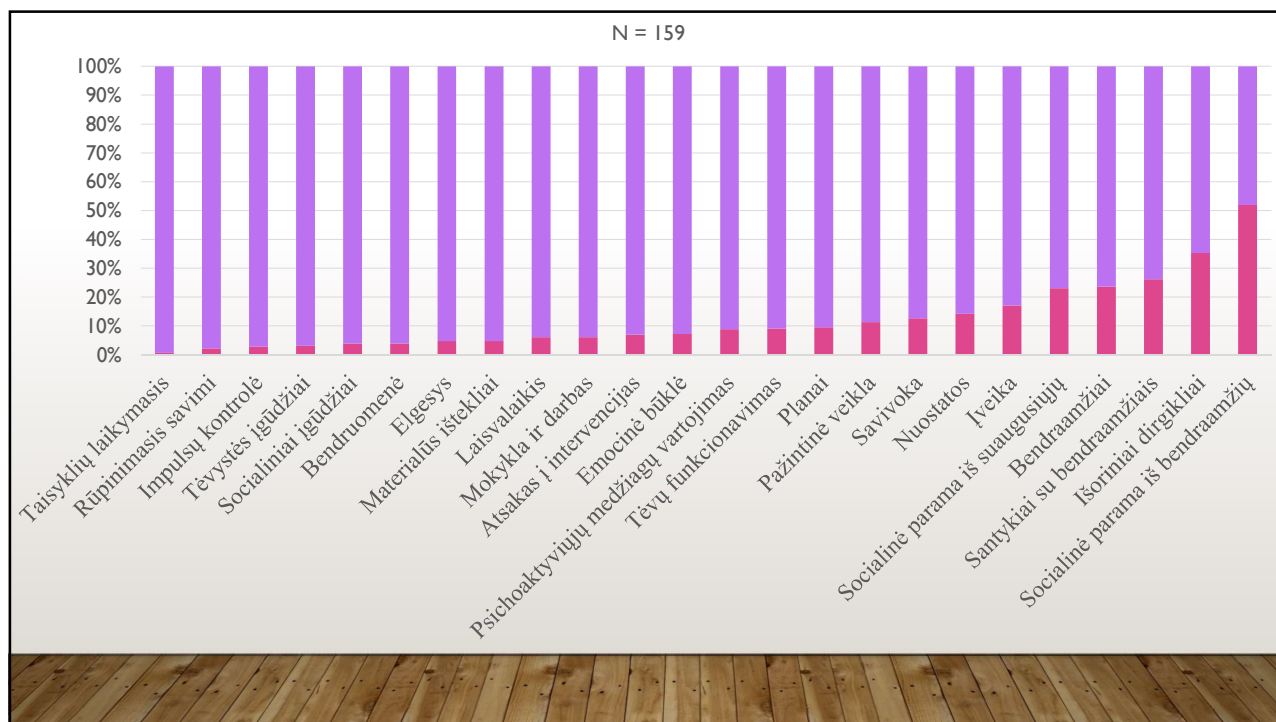
- Elgesys: mokyklos taisyklių laikymasis (taisyklių laikymasis savimi)
- Emocijos ir jų reguliavimas, impulsyvumas
- Socialiniai gūdžiai
- Kognityviniai gebėjimai
- Įveikos strategijos
- Nuostatos

Grupinių lygmuo:

Emocijas:

Įėjimas

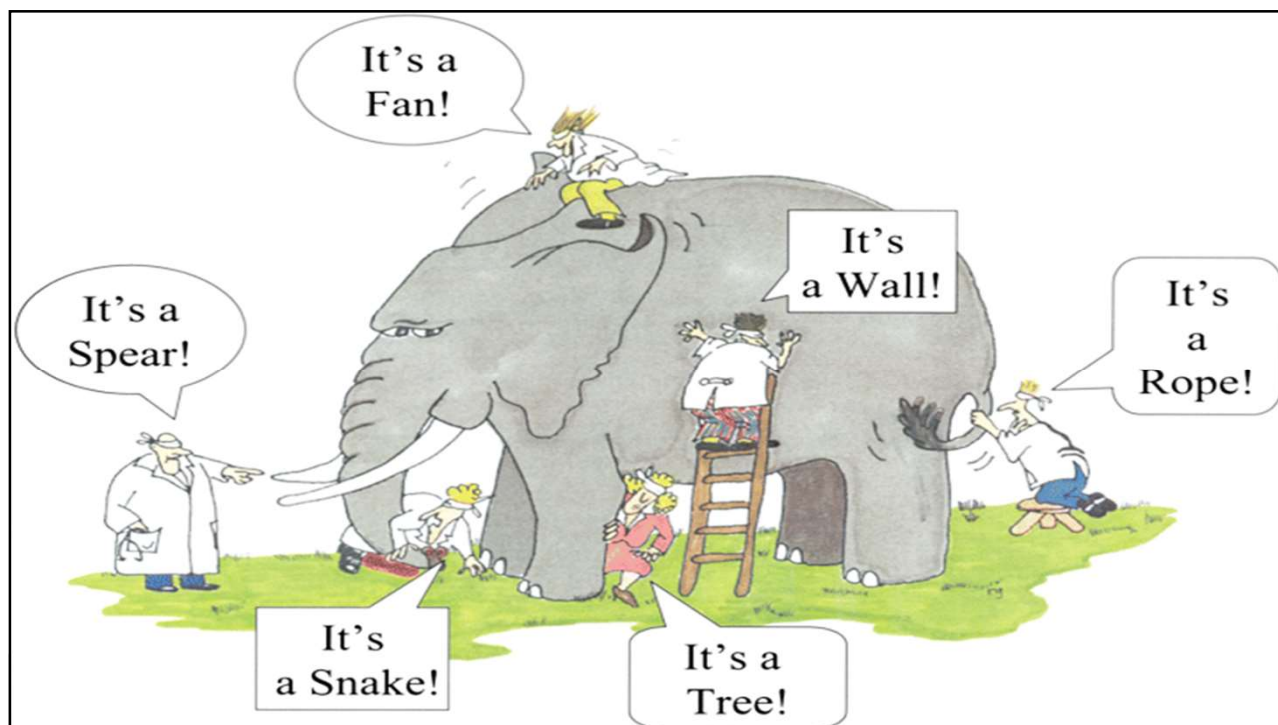
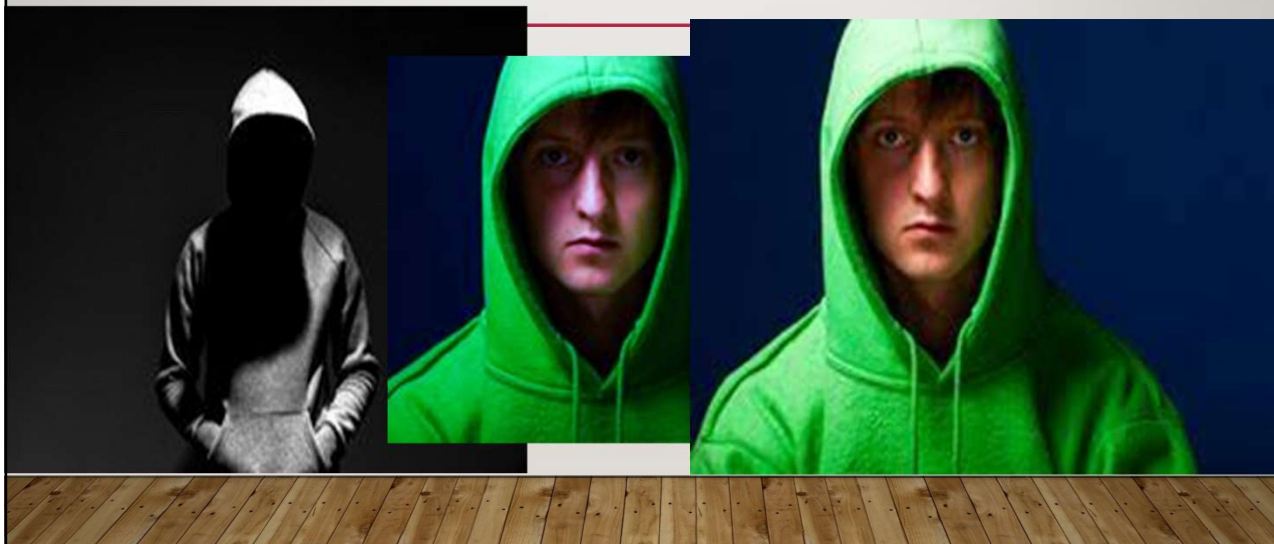
Stiprybės...

“O kas yra gero?”

... kita medalio pusė

- Yra labai sportiškas ir vikrus
- Gerai orientuojasi erdvėje
- Domisi automobiliais, ypač jų gražinimu
- Švelniai kalba apie savo krikštamotę, mėgsta leisti laiką jos sodyboje
- Mokyklos kameros užfiksavo, kaip jis išgelbėjo kitų vaikų į spintelę uždarytą pradinuką

INFORMACIJA APIE SUNKUMUS IR STIPRYBES IŠ ĮVAIRIŲ
INFORMACIJOS ŠALTINIŲ SUTEIKIA DAUG AIŠKESNĮ VAIZDĄ

ĮVERTINUS STIPRYBES IR SUNKUMUS REIKIA ĮVERTINTI NEIGIAMŲ PASEKMIŲ RIZIKOS LYGĮ

ŽALA KITIEMS

- Smurto
- Nesmurtinių nusikaltimų
- Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo
- Savavališko nedalyvavimo

ŽALA SAU

- Savižudybės
- Nesuicidinio savižalojimo
- Viktimizacijos
- Nesirūpinimo sveikata

Tikimybė (kad įvyks)	Pasekmės				
	Menkos	Nereikšmingos	Vidutinės	Reikšmingos	Sunkios
Garantuota	V	D	D	E	E
Labai tikėtina	V	V	D	D	E
Galbūt tikėtina	M	V	V	D	E
Nėra tikėtina	M	V	V	V	D
Visiškai netikėtina	M	M	V	V	D

ĮVERTINOME RIZIKĄ. KAS TOLIAU?

- Atvejo formulavimas
- Scenarijai
- Intervencijų planavimas

Atvejo formulavimas per raktines stiprybes ir kritinius sunkumus

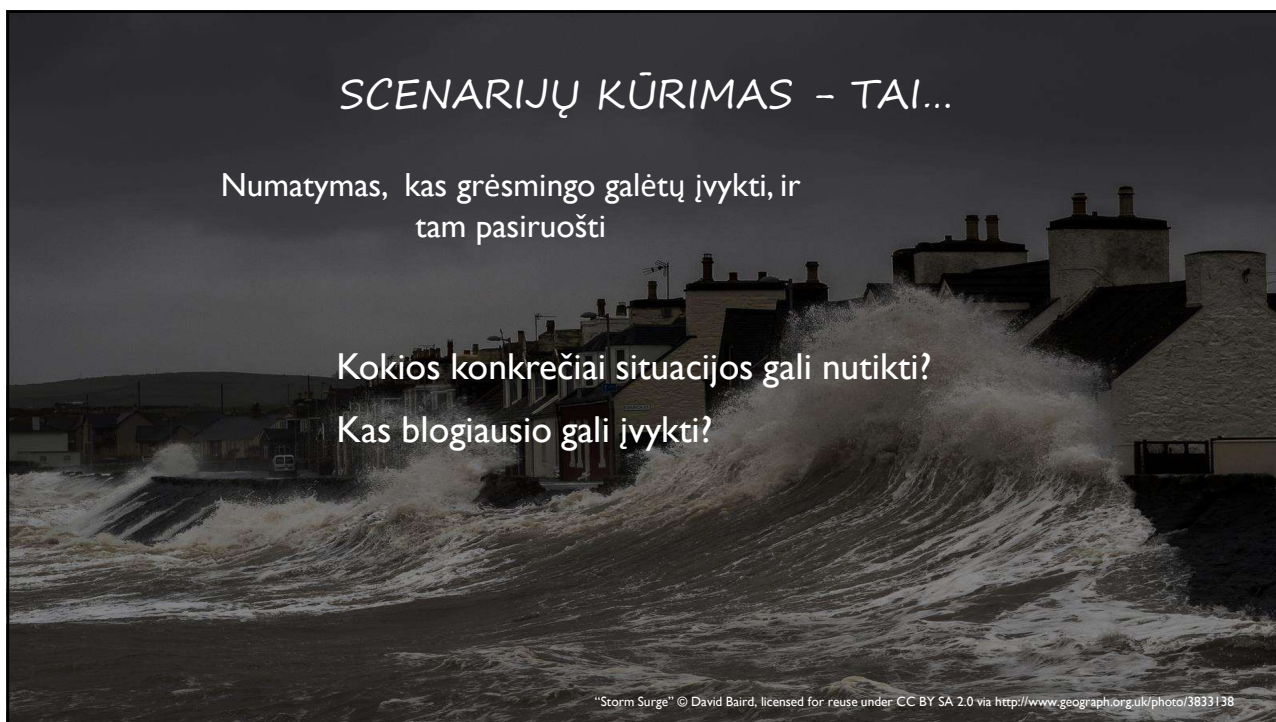
Sunkumai: X užmezgė žalingus santykius su vaikinų, kuris yra gaujos narys. Tai sąlygojo narkotikų vartojimą ir mokslų metimą. Santykiams pablogėjus X nesugeba tvarkytis su savo emocijomis ir įveikti situacijų; kai santykiai pablogėja/nutrūksta: ji griebiasi smurto prieš kitus arba bando nusižudyti.

Stiprybės: Nepaisant šių sunkumų, X turi stiprų ryšį su ja mylinčiais tėvais. Šis ryšys šiek tiek silpnina jos riziką. Be to, ji išreiškė susidomėjimą terapija.

SCENARIJŲ KŪRIMAS – TAI...

Numatymas, kas grėsmingo galėtų įvykti, ir tam pasiruošti

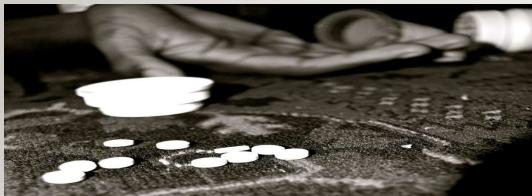
Kokios konkrečiai situacijos gali nutikti?
Kas blogiausio gali įvykti?

SCENARIJŲ RŪŠYS

- **Pasikartojimas** – tas pats, kas anksčiau (pvz., užpuls tuos, kurie iš jo tyčiojasi)
- **Didėjimas** – blogesnis variantas (pvz., užpuls su peiliu)
- **Posūkis** – elgesio pokyčiai (pvz., pradės vartoti narkotikus)
- **Pagerėjimas** – geresnis variantas (pvz., jaus terapijos naudą, išmoks tvarkytis su stresinėmis situacijomis)

SCENARIJŲ KŪRIMAS YRA NAUDOJAMAS DAUGELYJE SRIČIŲ

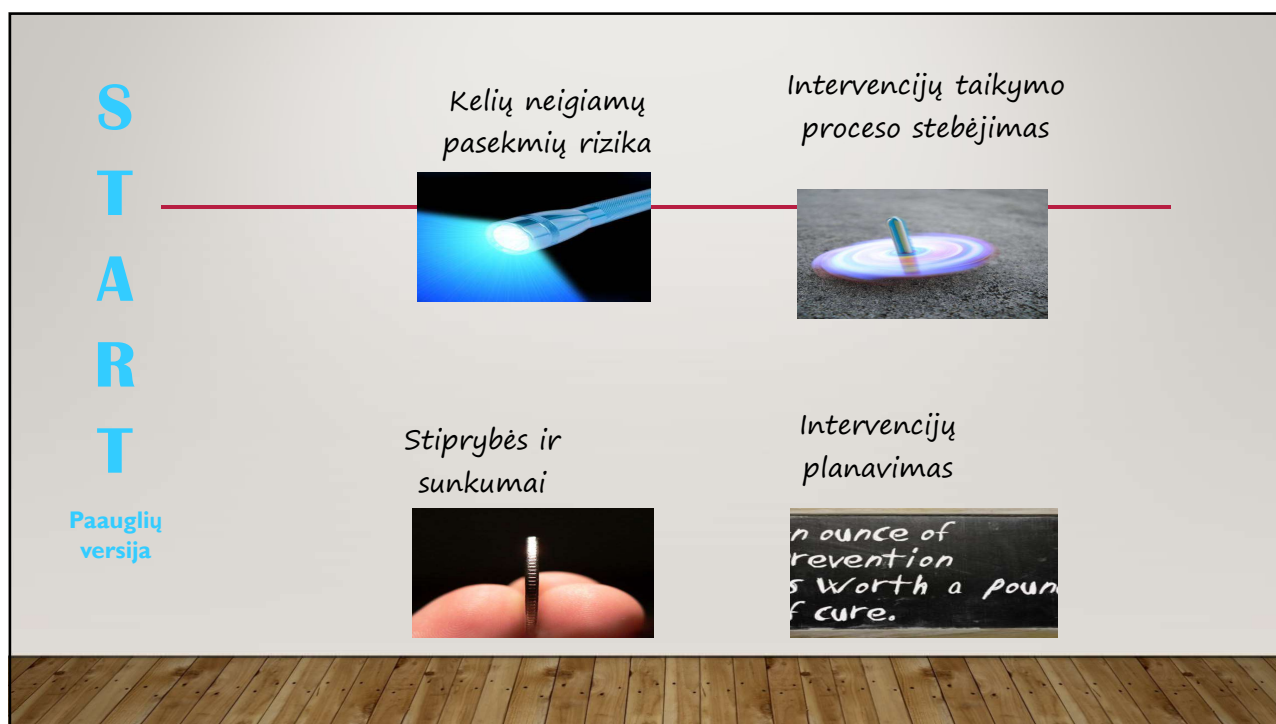

"Students practice earthquake drill" by Dept. of Foreign Affairs, licensed under CC BY 2.0

*Padeda
pasirengti
grėsmingų
situacijų
suvaldymui*

START:AV INTERVENCIJŲ PLANAVIMAS

- Intervencijų planavimas nėra paprastas!
- Paprastai neturime gairių, kaip tai daryti
- START:AV turi tam tikrą intervencijų planavimo formą
- Ji nėra būtina, tačiau joje esantys klausimai gali padėti
- Tikslas: susieti planus su atliktu vertinimu

START:AV SVEIKATOS PRIEŽIŪROS SISTEMOJE

- Kokias funkcijas padėtų atlikti?
- Kam turėtų būti skirta rizikos vertinimo išvada?
- Kokios intervencijos turėtų būti įtrauktos?

AČIŪ UŽ DĒMESI!

virginija.klimukiene@gmail.com

